

Artur Żyto

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu
Wydział Nauk Geograficznych i Geologicznych
Katedra Turystyki i Rekreacji
artur.zyto@amu.edu.pl

GEOTURYSTYKA NA WYSPIE WOLIN WEDŁUG OPINII MIESZKAŃCÓW¹

Streszczenie: W czasach narastającego zjawiska *overtourismu* należy dążyć do rozwoju form turystyki zrównoważonej. Jedną z nich jest geoturystyka, która odpowiednio zorganizowana może dostarczyć wielu korzyści zarówno turystom, jak i mieszkańcom. Uwzględniając potrzebę deglomeracji ruchu turystycznego na dotkniętym turystyką masową wybrzeżu Bałtyku, warto w pierwszej kolejności zidentyfikować obszary potencjalnie atrakcyjne turystycznie. W działaniach tych niezwykle pomocni mogą się okazać mieszkańcy danego obszaru włączeni w proces planowania i realizacji działań związanych z obsługą ruchu turystycznego. Celem niniejszego artykułu jest weryfikacja stanu świadomości mieszkańców wyspy Wolin na temat walorów geoturystycznych wyspy oraz charakterystyka nastawienia społeczności lokalnej do hipotetycznego utworzenia na tym obszarze geoparku. W wyniku przeprowadzonych badań uzyskano 50 prawidłowo wypełnionych kwestionariuszy ankiety. Mieszkańcy, świadomi atrakcyjności turystycznej wyspy, w większości pozytywnie oceniają obecność turystów na badanym obszarze, dostrzegając szanse i zagrożenia w dalszym rozwoju turystyki. Koncepcja utworzenia geoparku została zaopiniowana pozytywnie, jednak dla większości badanych tego typu forma promocji dziedzictwa Ziemi nie była wcześniej spotykana. Ze względu na niewielką próbę badawczą uzyskane wyniki należy interpretować jako sondaż, który stanowi wstęp do dalszych, pogłębionych badań.

Słowa kluczowe: geoturystyka, geopark, wyspa Wolin.

JEL Classification: L83, Z32.

¹ Niniejszy artykuł powstał na podstawie pracy magisterskiej autora pt. „Uwarunkowania rozwoju geoturystyki na wyspie Wolin w powiązaniu z koncepcją utworzenia geoparku” napisanej w Instytucie Geoekologii i Geoinformacji WNGiG UAM w Poznaniu pod kierunkiem prof. zw. dr. hab. Andrzeja Kostrzewskiego i opieką merytoryczną dr. Mariusza Samołyka (wrzesień 2017).

Wprowadzenie

Znajdujące się na obszarze Polski wybrzeże południowego Bałtyku jest niekwestionowanie jednym z obszarów o największej koncentracji ruchu turystycznego w kraju. O jego atrakcyjności świadczą przede wszystkim walory przyrodnicze, które wraz z coraz bardziej rozbudowaną i dostępną infrastrukturą turystyczną są wybierane przez turystów zarówno z Polski, jak i z zagranicy. Jednym z najważniejszych nadbałtyckich kurortów są Międzyzdroje, które wraz ze Świnoujściem, Wiselką, Międzywodziem i Dziwnowem są głównymi miejscowościami wypoczynkowymi na wyspie Wolin. Jak wynika z danych statystycznych opublikowanych przez GUS, liczba turystów korzystających z bazy noclegowej w lipcu i sierpniu na obszarach nadmorskich wzrosła w latach 2012-2019 o około 60% [GUS, 2019]. W związku z powyższym w miesiącach letnich (wakacji szkolnych), w których występuje tzw. wysoki sezon, niejednokrotnie można zaobserwować narastający problem związany z dużą liczbą turystów.

Ich „masowa inwazja” staje się niekiedy utrapieniem dla mieszkańców, którzy otwarcie deklarują swój sprzeciw względem licznej obecności przyjezdnych w miejscu ich codziennego życia. Choć na razie przejawów zjawiska *overtourismu* w Polsce nie można porównywać do sytuacji niektórych miast europejskich (m.in. Barcelony, Wenecji czy Dubrownika), to jednak uwzględniając obecne trendy w turystyce, należy być na taką ewentualność przygotowanym. Z punktu widzenia gestorów turystyki masowość może być postrzegana nie tylko jako zagrożenie, lecz również jako wyzwanie. Decydowanie się na *detourism*, czyli „odturystycznienie” [www 1], może być w konsekwencji działaniem konfliktogennym, zwiększającym wzajemne antypatie pomiędzy mieszkańcami a turystami. Z tego względu warto podjąć działania mające na celu deglomerację ruchu turystycznego i odejście turystyki ilościowej na rzecz jakościowej. Na wyspie Wolin zrównoważoną formą turystyki, która zabezpieczy interesy mieszkańców, jak również przyczyni się do większej atrakcyjności obszaru wśród turystów, może być geoturystyka.

W odniesieniu do rozwijającego się współcześnie modelu turystyki, opisywanego formułą „4xE” (*education* – edukacja, *entertainment* – rozrywka, *excitement* – ekscytacja, *engagement* – zaangażowanie), wizerunek destynacji turystycznych i rozwijających się tam produktów turystycznych należy kreować poprzez walory będące atrakcją już nie tylko dla turysty masowego, lecz również dla explorersów i tzw. postturystów. Na wyspie Wolin występują 32 obiekty zaklasyfikowane przez Państwowy Instytut Geologiczny – Państwowy Instytut Badawczy (PIG-PIB) jako geostanowiska. Są to części geosfery o szczególnej

wartości dla poznania historii Ziemi [Ratajczak-Szczerba, 2014], na które składają się pojedyncze lub mozaikowo rozłożone obiekty o wybitnych walorach geologicznych, dokumentujące historię geologiczną obszaru [Badura i in., 2003]. Ich pełne poznanie jest możliwe poprzez geoturystykę – alternatywną formę turystyki, która uwypuklając uwarunkowania fizyczno-geograficzne danego obszaru, stwarza turystom możliwość wzbogacenia wiedzy w kontakcie z interesującymi przyrodniczo i kulturowo walorami, zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju [Żyto, 2017]. Zainteresowaniem geoturystów są odpowiednio opisane i udostępnione turyście do penetracji miejsca występowania obiektów i procesów geologicznych, które funkcjonują lub mają w przyszłości funkcjonować w postaci produktów turystycznych, np. w formie geoparków [Słomka, Kicińska-Świdarska, 2004] – obszarów o zdefiniowanych granicach, zawierających pojedyncze lub mozaikowo rozłożone obiekty o wybitnych walorach geologicznych [Kicińska, Figna, 2011].

Nadanie obszarowi statusu geoparku krajowego przyczynia się do udzielenia przez UNESCO wsparcia w dążeniu do późniejszego włączenia obszaru w sieć geoparków o znaczeniu globalnym. Status ten był dotychczas nadawany w Ministerstwie Środowiska (obecnie Ministerstwo Klimatu) przez Głównego Geologa Kraju. W Polsce funkcjonują obecnie trzy geoparki: Światowy Geopark UNESCO Łuk Mużakowa (jako Geopark Krajowy od 2009 r.), Geopark Krajowy Góra św. Anny (2010 r.) oraz Geopark Krajowy Karkonoski Park Narodowy wraz z otuliną (2010 r.). Choć działanie geoparków nie jest w Polsce związane z objęciem ich prawną formą ochrony przyrody, to jednak istotnie przyczynia się do promocji danego obszaru i rozwoju turystyki [Kondej, 2011]. Jak wskazuje Sidorczuk, Krzeczyńska i Ścibisz [2012, s. 86], „włączenie polskiej części Łuku Mużakowa w struktury Europejskiej Sieci Geoparków podniosło rangę realizowanej w Polsce działalności turystycznej i zapewniło promocję kraju na świecie”, a także ułatwiło pozyskanie dodatkowych funduszy na rozwój regionalny, co pozwoliło m.in. dofinansować budowę infrastruktury turystycznej oraz szkolenia przewodników. Autorki podkreślają również, że podejmowana na obszarze geoparków geoturystyka może przeciwdziałać sezonowości w branży turystycznej, stymulować działania związane z ochroną środowiska, geoedukacją oraz rozwojem turystyki społecznej, co ostatecznie przyczynia się do rozwoju gospodarczego obszaru [Sidorczuk, Krzeczyńska i Ścibisz, 2012]. Geoparki, dzięki przystępnemu udostępnianiu informacji geologiczno-krajoznawczej, mogą być również wykorzystywane przez nauczycieli szkół różnego szczebla w celu realizacji podstawy programowej z przedmiotu geografia [Moskwa, Miraj, 2018]. Tworzenie nowej oferty turystycznej na podstawie obiektów *in situ* „daje miesz-

kańcom poczucie dumy z otoczenia, w jakim żyją, i wpływa na mocniejsze z nim utożsamianie. Efektem tego jest wzmożenie lokalnej aktywności gospodarczej, m.in. poprzez powstawanie innowacyjnych lokalnych przedsiębiorstw, których działania dążą do zrównoważonego wykorzystywania i gospodarowania posiadanymi zasobami” [Doktor, Miśkiewicz, Welc, 2017, s. 5]. Wynika to bezpośrednio z założeń przyjętych przez UNESCO w zakresie procesu powstawania geoparków, których utworzenie ma się przyczyniać do uwrażliwiania lokalnej społeczności na wysoką wartość posiadanego dziedzictwa geologicznego oraz jego znaczenie zarówno dla historii, jak i współczesności regionu i żyjących w nim mieszkańców [UNESCO Global Geoparks Brochure, 2016].

Uwzględniając funkcjonowanie geoparków jako obszarów udostępnianych zgodnie z ideą turystyki zrównoważonej, należy wziąć pod uwagę opinie społeczności lokalnej już na etapie koncepcyjnym projektu. Problematyka badań związanych z szeroko rozumianą turystyką wśród mieszkańców obszaru recepcyjnego jest istotna dla oceny ich relacji z turystami, a także pozwala określić stopień świadomości mieszkańców o atrakcyjności turystycznej miejsca, w którym żyją [por. Dzioban, Gajewski, Kuraszyk, 2008; Niezgodna, 2010; Toman, Borzyszkowski, 2012; Hibszer, 2012; Czerwiński, Zieliński, 2013; Mika, 2013; Bąk, Zbaraszewski, 2014; Bielinis i in., 2015; Kaczmarek, 2015; Rogowski, Nardolski, 2015], co dla całego obszaru wyspy Wolin nie zostało w ostatnich latach opracowane.

1. Cel i metodyka badań

Celem niniejszego artykułu jest określenie stopnia świadomości mieszkańców wyspy Wolin na temat występujących na wyspie uwarunkowań dla rozwoju turystyki, ze szczególnym uwzględnieniem geoturystyki, której najwyższą formą promocji jest geopark. Realizacji celu głównego służyły cele cząstkowe, do których zaliczono: wskazanie (identyfikację) przez mieszkańców walorów geoturystycznych wyspy, zasięgnięcie opinii o szansach i zagrożeniach wynikających z potencjalnego utworzenia geoparku na badanym obszarze, a także ocenę obecności turystów na wyspie w kontekście *overtourismu*.

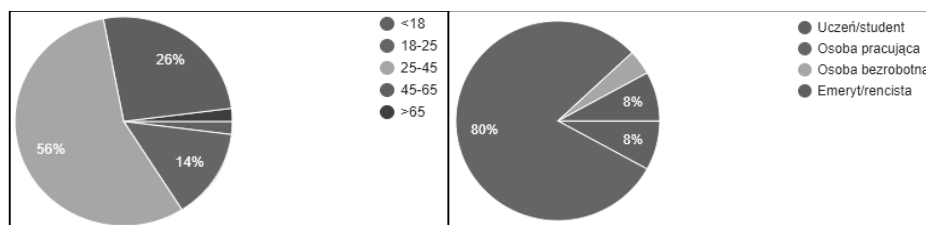
Badania empiryczne przeprowadzono za pomocą autorsko opracowanego kwestionariusza ankiety on-line. Link z hiperłączem do kwestionariusza umieszczono na profilu społecznościowym Facebook, w grupach dyskusyjnych skupiających mieszkańców wyspy, a także na lokalnych portalach informacyjnych „Nasze Miasto Międzyzdroje” [www 2] i powiatu kamieńskiego [www 3]. Ich

wybór został dokonany po konsultacji z osobami zaangażowanymi w organizację lokalnej turystyki i miał zagwarantować możliwość wzięcia udziału w badaniu zainteresowanym osobom. Z myślą o mieszkańcach niekorzystających z Internetu przygotowano drukowane wersje kwestionariusza. Udostępniono je w miejscach użyteczności publicznej, jednak nie uzyskano oczekiwanego rezultatu w zakresie liczby poprawnie uzupełnionych formularzy zwrotnych, wskutek czego analizie poddano tylko odpowiedzi nadesłane drogą elektroniczną. Zaprezentowane w artykule wyniki badań stanowią część większego zadania badawczego, w ramach którego rozpoznano uwarunkowania rozwoju geoturystyki na wyspie Wolin [Żyto, 2019a], scharakteryzowano profil turystów odwiedzających Woliński Park Narodowy [Żyto, 2019b], a także przedstawiono założenia koncepcji utworzenia „Geoparku Wyspa Wolin”.

2. Wyniki badań

2.1. Charakterystyka badanych

W badaniu ankietowym wzięło udział 50 mieszkańców wyspy Wolin – ze względu na niewielką próbę badawczą uzyskane wyniki mają charakter sondażu i należy je traktować jako badania o charakterze pilotażowym. Mężczyźni stanowili 52% badanych, a kobiety 48%. Na stałe w mieście na terenie wyspy mieszka 68% ankietowanych, a 32% na wsi. Najliczniejsze grupy respondentów stanowiły osoby pracujące w przedziale wiekowym 25-45 lat oraz 46-65 lat, które na co dzień korzystają z Internetu jako narzędzia pracy, rozrywki i źródła informacji o regionie. Profil badanych wskazuje, że wśród osób starszych (powyżej 65. roku życia) forma wirtualnej ankiety nie cieszy się popularnością, w związku z czym nie jest ona adekwatnym, dla tej grupy wiekowej, narzędziem pomiaru diagnostycznego (rys. 1).

Rys. 1. Wiek i aktywność zawodowa badanych

Źródło: Opracowanie własne.

2.2. Znajomość pojęcia „geopark” wśród ankietowanych oraz propozycje geostanowisk

Przyjęte na etapie koncepcyjnym badań założenie niewielkiej znajomości pojęcia „geopark” wśród ankietowanych się potwierdziło. Zaledwie 1/3 badanych spotkała się już wcześniej z omawianym terminem, najczęściej przy okazji własnych doświadczeń podróżniczych oraz lektury artykułów prasowych, co było charakterystyczne dla osób w przedziale wiekowym 25-45 lat. Należy zwrócić uwagę, że zgodnie z odpowiedzią udzieloną przez badanych poniżej 25. roku życia, zagadnienie to było poruszane podczas edukacji w szkole średniej lub na uczelni wyższej. Aż 70% respondentów nie знаło wcześniej znaczenia terminu „geopark”, jednak już 51% z nich, po zapoznaniu się z przytoczoną w kwestionariuszu definicją², było w stanie wskazać konkretne miejsca i obszary na wyspie, które można by promować, wykorzystując do tego właśnie formę geoparku. Łącznie zostało przedstawionych 30 propozycji stanowisk, które zebrano w tabeli i uszeregowano według liczby wskazań z zachowaniem oryginalnej pisowni badanych (tabela 1).

Tabela 1. Miejsca proponowane jako geostanowiska przez mieszkańców

Proponowane geostanowisko	Liczba wskazań	Obiekty
<i>1</i>	2	3
Wybrzeże klifowe nad Zatoką Pomorską	8	V
Jeziora Warnowskie	5	C
Wybrzeże klifowe nad Zalewem Szczecińskim	4	V
Wapnica i Lubin	3	C
Jezioro Turkusowe	3	V
Woliński Park Narodowy	2	C
Warnowo	2	X
Jezioro Czajcze	2	V
Wydrzy Głaz	2	V
Żywotnik Olbrzymi	2	X
Miasto Wolin	2	C
Rezerwat im. dr. Bogdana Dyakowskiego	2	X
Jezioro Wiselka	1	V

² Definicja wykorzystana w kwestionariuszu ankiety: „Geopark – jest to obszar o zdefiniowanych granicach, zawierający pojedyncze lub mozaikowo rozłożone obiekty o wybitnych walorach geologicznych, np. formy i osady polodowcowe, głazy narzutowe, moreny denne i czołowe itp. Za utworzeniem na danym obszarze geoparku mogą przemawiać również dodatkowe jego atuty, takie jak: występowanie stanowisk archeologicznych, skupisk obiektów i obszarów o dużym znaczeniu dla ochrony przyrody, wybitne wartości historyczne i kulturowe regionu” [www 4].

cd. tabeli 1

1	2	3
Wzgórze Gosań	1	V
Biała Góra	1	V
Fortyfikacje Świnoujścia	1	X
Latarnia Morska Kikut	1	X
Kawcza Góra	1	V
Zagroda Pokazowa	1	X
Półwysep Rów	1	V
Dolina Trzciągowska	1	C
Jezioro Gardno	1	X
Wyrobisko kredowe	1	V
Rezerwat Łuniewo	1	V
Gorące źródła wód w Warnowie	1	X
Obszary ochrony ścisłej	1	X

Obszary ochrony ścisłej: im. dr. Stefana Jarosza, im. prof. Mariana Raciborskiego, im. prof. Zygmunta Czubińskiego, im. prof. Władysława Szafera, im. prof. Adama Wodziezki.

V – obiekty wpisane na listę geostanowiska PIG-PIB, C – obiekty, których część jest wpisana na listę geostanowiska, X – obiekty niewpisane na listę geostanowisk, których zasadność w kontekście atrakcyjności geoturystycznej należałoby zweryfikować.

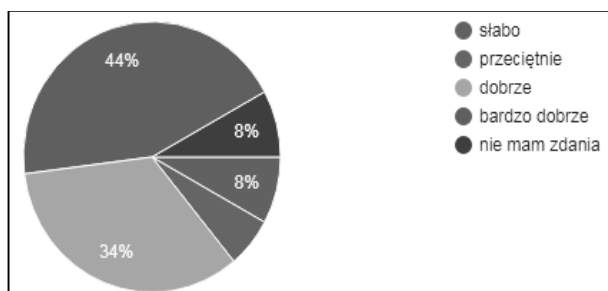
Źródło: Opracowanie własne.

Powyższa tabela wskazuje, że część mieszkańców, świadomych, czym jest geopark, często poprawnie identyfikuje obiekty i miejsca na wyspie, które w rzeczywistości są uznanymi walorami geoturystycznymi. W odniesieniu do miejsc oznaczonych literą „C” należy wziąć pod uwagę, iż mieszkańcy przedstawiający wspomniane propozycje dokonali zbyt dużego uogólnienia. Skutkowało to wskazaniem obszarów, których tylko określone fragmenty mogą zostać uznane za miejsca atrakcyjne geoturystycznie. W przypadku Jezior Warnowskich tylko jezioro Warnowo Wschodnie (Rabiąż) znajduje się liście geostanowisk. Podobne uogólnienia dotyczą Wapnicy i Lubinia, dla których należałoby wskazać konkretne miejsca – dawne wyrobiska – podobnie jak na obszarze Wolińskiego Parku Narodowego. Również w przypadku Wolina zaledwie kilka miejsc spełnia kryteria klasyfikujące je jako walory geoturystyczne, tj. Wzgórze Młynówka, Wzgórze Wisielców i Srebrne Wzgórze. Spośród pozycji oznaczonych literą „X” należy odrzucić propozycję miejscowości Warnowo, gdyż sama wioska nie może być klasyfikowana jako obiekt geoturystyczny. Fortyfikacje Świnoujścia oraz latarnia morska Kikut mogłyby uzupełniać ofertę geoturystyczną obszaru, jednak same w sobie nie nadają się na podstawowe walory turystyczne geoparku. Na uwagę zasługuje propozycja włączenia do listy atrakcji jeziora Gardno, położonego wśród buczynowego starodrzewu. Wskazana przez

mieszkańców zagroda pokazowa żubrów jest obecnie jednym z chętniej odwiedzanych przez turystów miejsc, dlatego mogłaby stanowić ważny punkt promocyjny pozostałych geoatrakcji i zostać włączona w ich poczet ze względu na jej znaczenie dla ochrony przyrody ożywionej.

2.3. Ocena koncepcji i skutków utworzenia geoparku w opinii mieszkańców

Zdecydowana większość mieszkańców wyspy pozytywnie oceniła potencjalną koncepcję utworzenia geoparku na wyspie Wolin. Za bardzo dobry uznano ten pomysł 44% badanych, a 34% za dobry (rys. 2).

Rys. 2. Ocena potencjalnej koncepcji utworzenia geoparku na wyspie Wolin przez mieszkańców

Źródło: Opracowanie własne.

Osoby, które proponowały sposób promocji i udostępniania walorów geoturystycznych w formie geoparku oceniły słabo (8%), charakteryzując się ogólnie negatywnym postrzeganiem turystów i rozwoju turystyki na wyspie. Swoje stanowisko argumentują niewystarczającym przystosowaniem wyspy do jeszcze większego napływu odwiedzających, którzy przyczyniliby się do degradacji obszarów cennych przyrodniczo. Zdanie wyrażone przez badanych w omawianym pytaniu ma również swoje odzwierciedlenie w kolejnych odpowiedziach, w których badani przedstawili potencjalne skutki dla mieszkańców – korzyści i/lub straty – wynikające z objęcia obszaru wyspy formą geoparku. Wszystkie zebrane wyniki przedstawiono w tabeli 2 z zachowaniem oryginalnej pisowni.

Tabela 2. Potencjalne skutki wynikające z utworzenia geoparku na wyspie Wolin w opinii mieszkańców

POZYTYWNE	NEGATYWNE
<ul style="list-style-type: none"> + nowe miejsca pracy + zwiększona ilość turystów i większe obłożenie na kwaterach prywatnych + ciekawe miejsca do spędzania wolnego czasu + większa liczba turystów + rozwój turystyki + jeszcze bardziej atrakcyjne miejsce + dla mieszkańców mogłyby powstać nowe miejsca pracy + ochrona środowiska + ożywienie gospodarcze, lepsza koniunktura + rozwój turystyki przekładający się na wzrost gospodarczy regionu + miejsca pracy + czynny wypoczynek oraz promocja wyspy Wolin + powstrzymane wszelkie inwestycje przemysłowe na całej wyspie + pozyskane fundusze europejskie pozwolą zwiększyć atrakcyjność turystyczną całej wyspy + na pierwszym miejscu będzie ratowanie przyrody, uświadamianie, jakim ona jest dziedzictwem, które sami dzisiaj niszczymy, betonując wszystko + rozwój turystyki niszowej, dedykowanej, wydłużenie sezonu + korzyści marketingowe, jeżeli z tego powodu zwiększy się ruch turystyczny, to może to mieć pozytywny wpływ na miejscową gospodarkę, poza tym całkowicie indyferentne + z cichego miasta może się stać atrakcją turystyczną + rozbudowa agroturystyki na terenach wiejskich + pobudzenie lokalnej gospodarki + przyciągnięcie większej liczby turystów i uświadomienie im procesu powstawania tak pięknych krajobrazów, elementów natury + ochrona przyrody przed ingerencją człowieka + więcej zwiedzających + atrakcja dla turystów + zwiększenie atrakcyjności turystycznej wyspy Wolin + atrakcyjność regionu + rozwój turystyki + korzyści dla większej ochrony środowiska + większa liczba turystów „świadomych” + rozwój turystyki, lepsze drogi, budowa wodociągów i kanalizacji, budowa ścieżek spacerowych i rowerowych 	<ul style="list-style-type: none"> - ewentualne ograniczenia rozbudowy na i tak dość mocno ograniczonym terenie wyspy - jeszcze większy napływ turystów, którzy szybko go zniszczą - zniszczenie środowiska przez pseudoturystów - natężenie ruchu turystycznego i dewastacja - zbyttnia ochrona przyrody może się źle przysłużyć rybackim społecznościom - ograniczenia dla rozwoju przestrzennego miasta

Źródło: Opracowanie własne.

Jak wynika z odpowiedzi przedstawionych w tabeli 2, mieszkańcy wyspy Wolin dostrzegają o wiele więcej korzyści dla siebie samych, wynikających z możliwości objęcia obszaru formą geoparku. Pozytywne aspekty tej inwestycji byłyby widoczne przede wszystkim w kontekście rozwoju turystyki, która bezpośrednio zwiększałaby ilość miejsc pracy. Promocja nowego sposobu penetracji wyspy, opierającego się na walorach geoturystycznych, mogłaby się przyczynić do wydłużenia sezonu. Większa liczba odwiedzających, wybierających ten obszar niezależnie od pory roku, przekładałaby się na ożywienie gospodarcze w regionie, odczuwalne zwłaszcza w obsłudze ruchu turystycznego. Korzyści z tego płynące zyskaliby mieszkańcy, nie tylko ze względu na zwiększenie miejsc pracy, lecz również z uwagi na czynione przy okazji tworzenia geoparku inwestycje, służące także społeczności lokalnej. Respondenci zwrócili również uwagę na rozwój konkretnych rodzajów turystyki, w tym agroturystyki, która wykorzystuje walory krajobrazowe okolicy, połączone z możliwością wykonywania prac polowych oraz uczestnictwa w codziennych czynnościach w gospodarstwie rolnym. Geopark mógłby spowodować także wzrost zainteresowania turystyką niszową. W przypadku wyspy Wolin pod jej pojęciem można rozumieć archeoturystykę, obejmującą archeologiczne dziedzictwo kulturowe, oraz właśnie geoturystykę, eksponującą dziedzictwa przyrody ożywionej i nieożywionej. Powtarzającym się kilkukrotnie błędem merytorycznym jest z kolei wymieniana przez mieszkańców kwestia zwiększonej ochrony środowiska, którą miałoby za sobą powstanie geoparku. Kwestia ta wynika prawdopodobnie ze zbyt powierzchownej (na tym etapie) wiedzy mieszkańców o geoparkach, którą w większości czerpali jedynie z przedstawionej w kwestionariuszu definicji. Należy zaznaczyć, że zgodnie z polskim prawodawstwem forma ta nie jest regulowaną prawnie formą ochrony przyrody, lecz przede wszystkim jest formą jej promocji i udostępniania zgodnie z ideą turystyki zrównoważonej.

Wymienione przez respondentów możliwe pozytywne skutki utworzenia na badanym obszarze geoparku można zawrzeć w ogólnym stwierdzeniu: powstanie geoparku na wyspie Wolin może się przyczynić do rozwoju turystyki zrównoważonej. Podejście to zakłada rozwój gospodarczy w regionie oparty na realizacji wielu inwestycji związanych z promocją i udostępnieniem walorów geoturystycznych. Jednocześnie działania te odznaczają się minimalną ingerencją człowieka w środowisko naturalne i kulturę lokalną, które mają także służyć przyszłym pokoleniom, zarówno mieszkańców, jak i turystów.

Badani wskazali również przykładowe negatywne skutki, z którymi przyszłoby im się zmierzyć w przypadku utworzenia geoparku. Turystyka jest w tym kontekście postrzegana jako potencjalne zagrożenie dla stanu zachowania środowiska przyrodniczego, szczególnie ze względu na tzw. pseudoturystów. Obawa ta wydaje się być jednak nie do końca uzasadniona, gdyż walorami geoturystycznymi są zazwyczaj zainteresowani turyści bardziej świadomi, którzy odwiedzając dane miejsce, poszukują czegoś więcej niż tylko sztandarowych atrakcji turystycznych. Osoby te odpowiadają bardziej współczesnemu modelowi turystyki wyrażonemu w formule 4xE, który wypiera popularny dla nadmorskiej turystyki masowej model 3xS (ang. *sun* – słońce, *sea* – morze, *sand* – piasek). Również przy okazji wymieniania negatywnych skutków został popełniony przez ankietowanych opisany już wcześniej błąd merytoryczny. Zgodnie z polskim prawodawstwem geopark nie jest prawną formą ochrony przyrody, dlatego jego ustanowienie nie miałoby wpływu na ograniczenia rozwoju przestrzennego miasta oraz gospodarki rybackiej.

W ramach badań mieszkańcy zostali także poproszeni o przedstawienie potencjalnych skutków, które odczuliby turyści, gdyby na wyspie Wolin utworzono geopark. Wszystkie zebrane wyniki przedstawiono w tabeli 3 z zachowaniem oryginalnej pisowni.

Tabela 3. Potencjalne skutki wynikające z utworzenia geoparku na wyspie Wolin w opinii mieszkańców

POZYTYWNE	NEGATYWNE
1	2
<ul style="list-style-type: none"> + więcej atrakcji + więcej osób dowie się o atrakcyjności tego regionu + dłuższy pobyt na wyspie (korzystanie przez turystów z różnych form rozrywki i turystycznych atrakcji, nie tylko z plaży) + zainteresowanie turystów nastawionych nie tylko na plażowanie + możliwość poznania geologicznych dziejów wyspy + bogatsza oferta turystyczna + miejsce jeszcze bardziej interesujące + powstanie nowych szlaków turystycznych prezentujących ciekawostki przyrodnicze oraz poprawa ścieżek dydaktycznych, np. ścieżka „Paprocie”, punkty przy wybrzeżu klifowym Zalewu Szczecińskiego + zwiększenie atrakcyjności terenu pod względem turystycznym i edukacyjnym + zobaczą ciekawe miejsca, dowiedzą się sporo o historii + nowe atrakcje dla turystów, lepsza ochrona naszych miejscowych krajobrazów 	<ul style="list-style-type: none"> – nowe zakazy – bez znaczenia dla turystyki z uwagi na brak bazy i zaplecza – ograniczenia w pewnym sensie swobody

cd. tabeli 3

1	2
<ul style="list-style-type: none"> + myślę, że przy okazji tworzenia geoparku okaże się, że na wyspie Wolin jest znacznie więcej atrakcji niż pokazują, nazwijmy to, „standardowe broszury” lokalnych atrakcji turystycznych; geopark spowoduje, że atrakcją nie będzie tylko plaża i morze, ale i wiele innych „okazów”; turyści coraz częściej chcą spędzać czas aktywnie, a nie tylko leżeć plackiem na piachu; spowoduje to również właściwą ochronę wszystkich odkrytych obiektów i tych, które dopiero zostaną odkryte + często coś nowego lub w nowej formie wygląda atrakcyjnie + naturalny kontakt z przyrodą + lepsze oznakowanie i opisanie miejsc wartych obejrzenia + możliwość spędzenia wolnego czasu + korzyści związane z większym zasobem informacji na temat wyspy + lepsze wyekspozowanie atrakcji turystycznej, jaką jest niewątpliwie wskazywany obszar obejmujący w szczególności plażę na tym odcinku wybrzeża, gdzie widoczne są w szczególności procesy geologiczne, w tym abrazyjne + lepsza infrastruktura + korzyść w postaci lepszej informacji o charakterze przyrodniczym i ogólne zwiększenie walorów merytorycznych turystyki wyspy + lepsze warunki wypoczynku i większy wybór form 	

Źródło: Opracowanie własne.

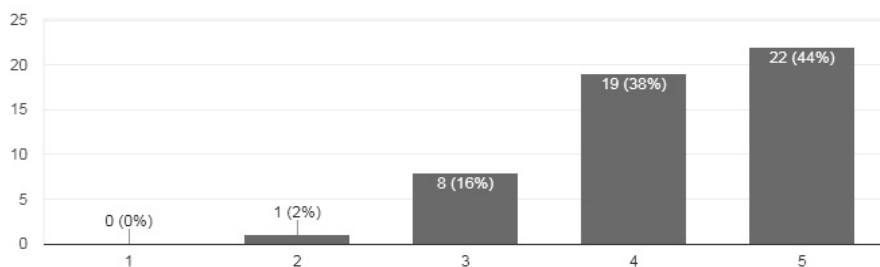
Podobnie jak w przypadku wcześniejszej oceny skutków utworzenia geoparku na wyspie Wolin z punktu widzenia mieszkańców, również i w kontekście turystów ankietowani wskazali zdecydowanie więcej korzyści. Odwiedzający obszar zyskaliby przede wszystkim nowe pojęcie o atrakcyjności turystycznej wyspy, co mogłoby znaleźć swoje odzwierciedlenie w dłuższym pobycie na wyspie motywowanym chęcią odwiedzenia wybranych miejsc. Bezpośrednim skutkiem utworzenia geoparku byłoby wytyczenie nowych szlaków turystycznych poprowadzonych między poszczególnymi walorami geoturystycznymi. Odpowiednia promocja obiektów geoturystycznych oraz wyposażenie ich w interesującą i dostosowaną do współczesnych oczekiwań turysty informację krajoznawczo-edukacyjną przyczyniłyby się do upowszechnienia informacji i do wzrostu świadomości o regionie, w którym wypoczywają. Rozlokowane w różnych częściach wyspy obiekty geoturystyczne mogłyby pobudzać do uprawiania turystyki aktywnej poprzez docieranie do nich szlakami rowerowymi. Z turystyką byłaby odpowiednio połączona rekreacja, której mogłyby służyć zlokalizowane przy szlakach obiekty infrastruktury rekreacyjnej dostępne zarówno dla mieszkańców, jak i turystów, np. siłownie zewnętrzne.

Podsumowując, można stwierdzić, że podstawową zaletą dla turystów byłoby odnowienie bądź stworzenie nowej, szeroko rozumianej infrastruktury turystycznej. Zachęcałaby ona do penetracji miejsc „nowych” – dotychczas niepromowanych w folderach turystycznych – w których turysta doświadczałby bezpośredniego kontaktu z naturą.

W odniesieniu do wskazanych przez mieszkańców negatywnych skutków, które mogliby odczuć turyści, należy wyjaśnić, że utworzenie geoparku nie pociągałoby za sobą kolejnych zakazów, a jedynie ustanawiałoby pewne regulacje, służące zarówno mieszkańcom, jak i samym turystom. To właśnie całościowy projekt stworzenia geoparku zakładałby podjęcie odpowiednich działań mających na celu poprawę infrastruktury na wyspie. Nie ograniczałyby one w żaden sposób swobody turystów, a wręcz odwrotnie – stwarzałyby nowe perspektywy do eksploracji wyspy, odpowiednio przygotowanej do obsługi ruchu turystycznego, również w innych miejscach niż wybrzeże.

2.4. Ocena atrakcyjności wyspy, sposobów promocji obszaru i bazy informacyjnej przez respondentów

Koncepcja rozwoju geoturystyki na wyspie Wolin i utworzenia na jej obszarze geoparku powinna być tworzona w kontekście obecnych uwarunkowań funkcjonowania turystyki, zdiagnozowanych przez mieszkańców. Dzięki zamieszkaniu w miejscu recepcji turystów są oni w stanie zidentyfikować zarówno mocne, jak i słabe strony związane z organizacją turystyki. W pytaniach ankietowani zostali poproszeni o udzielenie odpowiedzi z wykorzystaniem skali 5-stopniowej, gdzie 1 przyjmuje wartość najniższą (najsłabszą), a 5 najwyższą (najlepszą). W omówionych powyżej odpowiedziach często poruszano kwestie związane z atrakcyjnością wyspy, promocją oraz bazą informacyjną. Większość mieszkańców wysoko ocenia atrakcyjność turystyczną wyspy, przyznając jej w skali 5-stopniowej wartości najwyższe (rys. 3). Wynik ten wskazuje na dużą świadomość społeczności lokalnej na temat przyrodniczego i kulturowego dziedzictwa regionu.

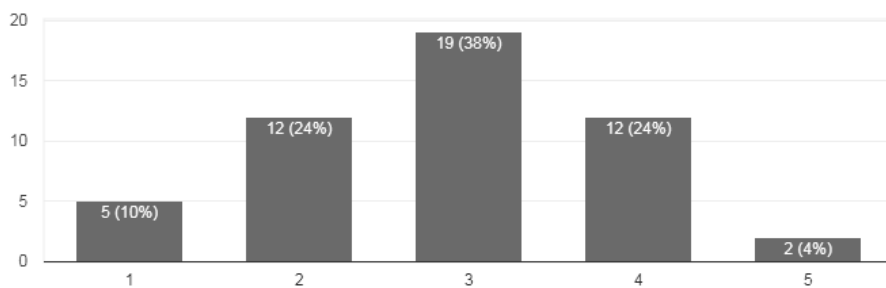
Rys. 3. Atrakcyjność turystyczna wyspy Wolin w opinii mieszkańców

Źródło: Opracowanie własne.

Pomimo wyraźnie wysokiej oceny atrakcyjności wyspy respondenci wymieniają wiele konkretnych działań mających na celu zwiększenie rozpoznawalności i dobrego wizerunku badanego obszaru wśród turystów. Propozycje ulepszeń infrastruktury turystycznej można przyporządkować do czterech grup tematycznych:

- a) w zakresie poprawy bazy komunikacyjnej – tworzenie zespolonych ze sobą tras zwiedzania pieszego, rowerowego i samochodowego, budowa nowych ścieżek rowerowych i rozbudowa istniejących; opracowanie koncepcji ringu wolińskiego – szlaków pieszych, rowerowych i kajakowych łączących w pętli atrakcyjne obszary północy i południa wyspy; przystosowanie większej ilości szlaków do potrzeb osób z niepełnosprawnością ruchową;
- b) w zakresie promocji i informacji – regularne umieszczanie i aktualizowanie informacji o wydarzeniach kulturalnych, sportowych i turystycznych w lokalnych gazetach i na portalach internetowych; organizacja imprez promujących walory turystyczne wyspy, adresowane do różnych grup wiekowych; promocja oferty turystycznej wyspy w mediach krajowych; druk materiałów promocyjnych w językach obcych; organizacja szkoleń pracowników obsługi hotelowej (receptjonistów) oraz prywatnych kwaterodawców z zakresu atrakcyjności turystycznej wyspy; publikacja uaktualnionych folderów i albumów; opracowanie stałej strategii reklamowej; umieszczenie zaktualizowanych i ciekawych turystycznych tablic informacyjnych, w tym również i takich dedykowanych szczególnie dzieciom; opracowanie oficjalnej aplikacji turystycznej dla całej wyspy;
- c) w zakresie bazy rekreacyjnej – wybudowanie kompleksu basenów; budowa wieży widokowej w koronie drzew;
- d) w zakresie gospodarki przestrzennej – współpraca podmiotów gospodarczych w zakresie zrównoważonego rozwoju w regionie oraz zapobieganie tzw. przypadkowemu budownictwu; skanalizowanie i gazyfikacja całego obszaru wyspy; naprawa dróg lokalnych; wykorzystanie lamp zasilanych energią słoneczną do oświetlania ścieżek rowerowych.

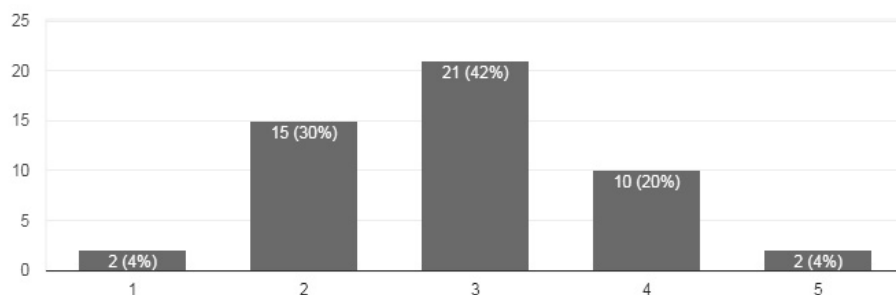
Powyższe propozycje wyraźnie nakreślają obszary, w których niezbędne byłoby podjęcie odpowiednich działań w celu właściwego rozpowszechnienia informacji o korzyściach płynących z powstania geoparku. To właśnie w zakresie promocji zostało przedstawionych najwięcej postulatów, gdyż w dużej mierze to od tych działań będzie zależeć społeczny odbiór nowych inwestycji. W tym zakresie niezwykle ważną rolę byłąby współpraca między poszczególnymi gminami, która gwarantowałaby jednolity sposób oznakowania i promocji obiektów na całej wyspie, m.in. poprzez foldery i inne materiały wydawnicze, kompleksowo opisujące walory turystyczne obszaru. Propozycje przedstawione w zakresie poprawy bazy komunikacyjnej oraz rozwoju bazy rekreacyjnej powinny być realizowane równolegle do działań koncepcyjnych utworzenia geoparku. Działania sugerowane przez badanych w zakresie gospodarki przestrzennej dotyczą bardziej polepszenia komfortu życia samych mieszkańców i prawdopodobnie mają mniejsze oddziaływanie na turystów niż propozycje działań wskazane w pozostałych obszarach. Atrakcyjność turystyczna wyspy nie jest, zdaniem badanych, odpowiednio promowana, co wpływa na mniejsze wykorzystanie potencjału turystycznego wyspy (rys. 4).

Rys. 4. Ocena promocji atrakcyjności turystycznej wyspy Wolin w opinii mieszkańców

Źródło: Opracowanie własne.

Najwięcej osób (38%) uważa, że potencjał turystyczny wyspy jest przeciętnie wykorzystywany, wskazując jednocześnie na braki związane m.in. z infrastrukturą turystyczną w zakresie komunikacji rowerowej oraz bazy informacyjnej. Pozostałą grupę stanowią badani, którzy przyznali omawianej kwestii najniższe oceny – łącznie 34%. W odniesieniu do opisanych wcześniej wyników badania ankietowego można stwierdzić, że podejmowana w geoparku geoturystyka przyczyniłaby się do uatrakcyjnienia obszaru poprzez przygotowanie do obsługi ruchu turystycznego miejsc cennych przyrodniczo. Wyniki zbliżone do powyższych uzyskano również w kontekście oceny dostępności materiałów informacyjnych o wyspie Wolin (rys. 5).

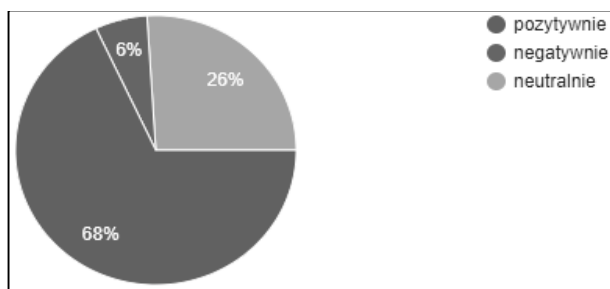

Rys. 5. Ocena dostępności materiałów informacyjnych o wyspie Wolin w opinii mieszkańców
Źródło: Opracowanie własne.

Na bazę informacyjną o turystyce w regionie składają się informacje dostępne przede wszystkim w punktach informacji turystycznej, miejscach noclegowych oraz w Internecie. Zarówno w Wolinie, jak i w Międzyzdrojach punkty informacji turystycznej są czynne przez cały rok, co zapewnia turystom dostęp do bezpłatnych map i folderów. Podobne wiadomości, wraz z opisem wybranych szlaków na obszarze wyspy, można uzyskać ze stron internetowych poszczególnych gmin i miast. W tym kontekście odpowiedzi udzielone przez mieszkańców są zaskakujące, zwłaszcza że łączna ilość negatywnych ocen jest wyższa niż w innych ocenianych wcześniej przez badanych aspektach. Dostępność materiałów informacyjnych autor pracy zweryfikował osobiście podczas badań terenowych. W latach 2015-2017 zauważono poprawę m.in. w zakresie aktualizacji informacji przedstawionych na bezpłatnych folderach i mapach. Ponadto osobną działalność informacyjną prowadzi też Woliński Park Narodowy, na którą składają się m.in. rozmieszczone w różnych częściach wyspy tablice informacyjne, a także Nadleśnictwo Międzyzdroje. Uzyskane wyniki uświadamiają, że myśląc o dostępności do informacji, mieszkańcy mają na myśli również działania wielkoskalowe, promujące region w innych częściach Polski poprzez kompleksowe i regularne kampanie reklamowo-promocyjne. Należy wziąć pod uwagę głos mieszkańców i przy okazji potencjalnego utworzenia geoparku opracować odpowiednio sposoby dystrybucji informacji turystycznej o regionie w połączeniu z ich promocją.

Mieszkańcy zostali również poproszeni o wyrażenie zdania na temat obecności turystów na wyspie Wolin. Zdecydowana większość badanych (68%) pozytywnie wypowiedziała się na zadane pytanie, a zaledwie 6% osób negatywnie. Pozostałe 26% respondentów obecność turystów ocenia neutralnie (rys. 6).

Rys. 6. Ocena stosunku mieszkańców wyspy Wolin do obecności turystów

Źródło: Opracowanie własne.

Osoby pozytywnie oceniające obecność turystów podkreślają, że ruch turystyczny przyczynia się do nowych inwestycji w regionie, które często służą również i mieszkańcom. To właśnie turystyka jest jedną z wiodących gałęzi gospodarki w regionie. Pieniądze wpływające do budżetu gmin i miast przekładają się z kolei na rozwój gospodarczy służący społeczności lokalnej. Ponadto badani wielokrotnie podkreślali, że dla znacznej części mieszkańców wyspy usługi świadczone przez nich na rzecz turystów są często podstawowym, a nawet jedynym źródłem dochodu. Mieszkańcy negatywnie wypowiadający się na omawiany temat wskazali na okazywany często brak szacunku turystów względem miejsca, do którego przyjeżdżają, tłok i związany z nim hałas oraz dewastację środowiska naturalnego, a także rozbudowę miast i wsi kosztem Wolińskiego Parku Narodowego. Osoby prezentujące neutralne stanowisko również zwróciły uwagę na niewłaściwe zachowania odwiedzających, zwłaszcza na terenie obszarów chronionych. Rozwiązaniem, które być może poprawiłoby dyscyplinę turystów, byłoby monitorowanie tych sytuacji przez odpowiednie służby Wolińskiego Parku Narodowego oraz egzekwowanie kar za nieprzestrzeganie ustalonych zasad.

Podsumowanie

Badania zrealizowane wśród mieszkańców wyspy Wolin wskazują na potrzebę włączania lokalnej społeczności w działania związane z szeroko rozumianą turystyką w miejscu ich codziennego życia. Partycypacja społeczna osób czujących związek z ich „małą ojczyzną” może się okazać szczególnie istotna przy opracowywaniu planów rozwoju turystyki na danym obszarze. Wynika to przede wszystkim z dobrego stopnia znajomości swojego najbliższego otoczenia, w którym część ludzi z pewnością wzrastała od najmłodszych lat. Pomimo to ankietowani wskazali niespełna połowę obiektów geoturystycznych znajdujących się

na wyspie, co jednoznacznie wskazuje na ich słabą promocję. Świadczy to o niepełnej wiedzy o dziedzictwie przyrodniczym regionu, który przez zdecydowaną większość osób jest uważany za atrakcyjny turystycznie. Z tego względu utworzenie na wyspie geoparku wzbogaciłoby w nowe informacje krajoznawcze nie tylko przyjezdnych, ale w pierwszej kolejności mieszkańców. Deklarowany przez większość mieszkańców pozytywny stosunek do odwiedzających stwarza odpowiednie podstawy do szerszej dyskusji nad kierunkami rozwoju turystyki na wyspie, w tym szczególnie geoturystyki. Potencjalne powstanie geoparku pozwoliłoby nadać nowe znaczenie występującym na wyspie geozasobom poprzez przekształcenie je w atrakcje turystyczne. Należy pamiętać, że jednym z głównych celów geoturystyki jest przekazanie odwiedzającym wiadomości o obiektach dziedzictwa Ziemi w maksymalnie przystępny sposób. Z tego względu nie jest ona dedykowana i ograniczona tylko do osób posiadających odpowiednie przygotowanie merytoryczne, lecz może być podejmowana przez tzw. przeciętnych turystów.

W czasach dotkniętych zjawiskiem *overtourismu* należy szukać rozwiązań korzystnych zarówno dla mieszkańców danego regionu, jak i odwiedzających. Rozwój geoturystyki na wyspie może ostatecznie prowadzić do powstania na jej obszarze geoparku, który z pewnością przyczyniłby się do deglomeracji ruchu turystycznego i stał się jej nową atrakcją, możliwą do zwiedzania niezależnie od pory roku. Szczególne ożywienie turystyczne obejmowałoby środkową część wyspy, która oddalona od nadmorskich miejscowości stwarzałaby dogodne warunki do rozwoju agroturystyki angażującej lokalne podmioty. Odświeżenie i wzbogacenie oferty turystycznej wyspy wiązałoby się z potrzebą akcji promocyjnej, która odpowiednio opracowana i przeprowadzona dawałaby szansę na większą dostępność informacji na ten temat wśród przyjezdnych.

Opisane w niniejszym artykule wyniki stanowią tylko wstęp do dalszych, pogłębionych analiz w kontekście prac nad koncepcją „Geoparku Wyspa Wolin”. Niemniej jednak wskazują one kierunek badań, które mogą stanowić istotne źródło informacji dla podmiotów zajmujących się organizowaniem działalności turystycznej i koordynowaniem aktywności społeczności lokalnej. Partycypacja społeczna powinna stanowić nieodłączną część dalszych przedsięwzięć, obejmujących wyznaczenie geostanowisk będących podstawą funkcjonowania geoparku. Równolegle należy rozważać różne koncepcje przebiegu jego granic, a także wybór podmiotu (struktury) odpowiedzialnego za zarządzanie nim. Mimo wszystko należy być otwartym na inne kierunki rozwoju turystyki i zmiany w zakresie jej organizacji potencjalnie postulowane przez mieszkańców.

Podstawą do merytorycznej dyskusji na temat szans i zagrożeń płynących z powstania geoparku na wyspie byłaby odpowiednia akcja informacyjna, która pozwoliłaby mieszkańcom zapoznać się z założeniami planowanych działań oraz dała możliwość wypowiedzenia się na ten temat. Tego typu działania angażują społeczność lokalną, pozwalają jej poczuć się ważną i dostrzeganą, co w konsekwencji wpływa na dobre relacje pomiędzy mieszkańcami a turystami korzystającymi z bogactwa przyrodniczego i kulturowego wyspy zgodnie z ideą zrównoważonego rozwoju.

Literatura

- Badura J., Gawlikowska E., Kasiński R., Koźma J., Kupetz M., Piwocki M., Rascher J. (2003), *Geopark Łuk Mużakowa – proponowany transgraniczny obszar ochrony geóżnorodności*, „Przegląd Geologiczny”, vol. 51, nr 1, s. 54-58.
- Bąk I., Zbaraszewski W. (2014), *Woliński Park Narodowy według opinii mieszkańców Szczecina. Analiza statystyczna*, „Folia Pomeranae Universitatis Technologiae Stetinensis”, nr 74, s. 29-40.
- Bielinis L., Bielinis E., Zawadzka A., Omelan A., Makowska M. (2015), *Walory turystyczne, rekreacyjne, przyrodnicze Olsztyna i okolic według opinii mieszkańców*, „Ekonomia i Środowisko”, nr 4, s. 235-242.
- Czerwiński K., Zieliński A. (2013), *Atrakcyjność turystyczna Buska-Zdroju w opinii jego mieszkańców*, „Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu”, nr 304, s. 368-378.
- Doktor M., Miśkiewicz K., Welc E. (2017), *Geopark „PIENINY” – podstawy tworzenia, dziedzictwo geologiczne, korzyści regionalne*, „Prace Pienińskie”, t. 27, s. 5-39.
- Dzioban K., Gajewski A., Kuraszyk K. (2008), *Opinie mieszkańców Warszawy i otuliny Kampinoskiego Parku Narodowego o przygotowaniu parku do turystyki*, „Turystyka i Rekreacja”, t. 4, s. 37-44.
- GUS (2019), *Turystyka w 2018 r.*, <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/kultura-turystyka-sport/turystyka/turystyka-w-2018-roku,1,16.html> (dostęp: 15.01.2020).
- Hibszler A. (2012), *Parki narodowe w opinii mieszkańców gmin parkowych*, „Acta Geographica Silesian”, nr 2 specjalny, s. 27-34.
- Kaczmarek U. (2015), *Agroturystyka w metropolii – stan i możliwości jej rozwoju w opinii mieszkańców Poznania*, „Studia Periegetica”, nr 1, s. 39-49.
- Kicińska A., Figna J. (2011), *Korzyści wynikające z rozwoju turystyki specjalnych zainteresowań na obszarach geoparków*, „Problemy Ekologii Krajobrazu”, t. 29, s. 21-28.
- Kondej P. (2011), *Geopark Krajowy – kluczem do sukcesu geoturystyki*, „Przegląd Geologiczny”, vol. 59, nr 4, s. 271-275.

- Mika M. (2013), *Postawy społeczności lokalnych wobec turystów i rozwoju turystyki – przykład gmin Beskidu Śląskiego*, „Prace Geograficzne”, nr 134, s. 83-100.
- Moskwa K., Miraj K. (2018), *Geoturystyka w pracy dydaktyczno-wychowawczej nauczyciela geografii*, „Geotourism”, nr 3-4, s. 3-10.
- Nieżgoda A. (2010), *Spoleczne uwarunkowania rozwoju turystyki zrównoważonej – przykład mieszkańców Poznania*, „Acta Scientiarum Polonorum, Oeconomia”, nr 4, s. 357-368.
- Ratajczak-Szczerba M. (2014), *Znaczenie dziedzictwa geomorfologicznego obszarów nizinnych w turystyce w świetle różnych metod badawczych*, „Acta Geographica Silesiana”, nr 15, s. 43-53.
- Rogowski M., Nadolski M. (2015), *Turystyka rowerowa w aglomeracji poznańskiej w opinii mieszkańców*, „Studia Periegetica”, nr 2, s. 137-155.
- Sidorczuk M., Krzeczyńska M., Ścibisz M. (2012), *Rozwój geoturystyki w Polsce oraz możliwość jej adaptacji dla turystyki społecznej*, „Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu”, nr 259, s. 85-94.
- Słomka T., Kicińska-Świdarska A. (2004), *Geoturystyka – podstawowe pojęcia*, „Geoturystyka”, nr 1, s. 5-7.
- Toman T., Borzyszkowski J. (2012), *Wpływ Mistrzostw Europy w Piłce Nożnej EURO 2012 na rynek turystyczny Trójmiasta w opinii mieszkańców aglomeracji*, „Turystyka Kulturowa”, nr 3, s. 16-28.
- UNESCO Global Geoparks Brochure (2016), http://www.globalgeopark.org/UploadFiles/2016_2_16/UNESCO%20Global%20Geopark%20Brochure.pdf (dostęp: 22.02.2020).
- Żyto A. (2017), *Uwarunkowania rozwoju geoturystyki na wyspie Wolin w powiązaniu z koncepcją utworzenia geoparku*, nieopublikowana praca magisterska napisana pod kierunkiem prof. zw. dr. hab. A. Kostrzewskiego, WNGiG, UAM.
- Żyto A. (2019a), *Uwarunkowania rozwoju geoturystyki na wyspie Wolin* [w:] Z. Młynarczyk, A. Zajadacz (red.), *Uwarunkowania i plany rozwoju turystyki. Turystyka przyrodnicza i uwarunkowania jej rozwoju*, seria: Turystyka i Rekreacja – Studia i Prace, nr 22, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań, s. 147-168.
- Żyto A. (2019b), *Charakterystyka turystów odwiedzających Woliński Park Narodowy* [w:] A. Niezgoda, Ł. Nawrot (red.), *Kierunki rozwoju współczesnej turystyki*, Wydawnictwo PROKSENIA, Kraków, s. 95-107.
- [www 1] <https://thriveglobal.com/stories/what-does-detourism-mean/> (dostęp: 4.02.2020).
- [www 2] <http://www.naszemiastomiedzyzdroje.com.pl/turystyka-na-wyspie-wolin-ankieta/> (dostęp: 1.02.2017).
- [www 3] <http://www.kamienskie.info/turystyka-na-wyspie-wolin-ankieta/> (dostęp: 1.02.2017).
- [www 4] www.paek.ukw.edu.pl/wydaw/vol29/kicinska_pek_29_2011 (dostęp: 20.09.2016).

GEOTOURISM ON THE WOLIN ISLAND IN THE RESIDENTS' OPINION

Summary: Nowadays, at the time of the growing phenomenon of overtourism it is necessary to strive to develop forms of sustainable tourism. One of them is geotourism, which can provide a number of benefits to both tourists and residents. Considering the need for tourist deglomeration on the Baltic coast affected by mass tourism, it is worth identifying firstly potentially attractive tourist areas. The inhabitants of a given area, included in the process of planning and implementing activities related to tourist services, may prove to be extremely helpful in these activities. The purpose of this article is to verify the state of consciousness of the inhabitants of the Wolin Island about the island's geotourism values and characterize the attitude of the local community to the idea of geopark. As a result of the conducted research 50 interview questionnaires were obtained. Residents, aware of the tourist attractiveness of the island, for the most part positively assess the presence of tourists in the studied area, seeing both opportunities and threats in the further development of tourism in this area. The concept of creating a geopark has been given a positive opinion, but for most of the respondents this type of promotion of Earth's heritage has not been encountered before. Due to the small research sample, the obtained results should be interpreted as a diagnostic poll method, which is an introduction to further, in-depth research in this topic.

Keywords: geotourism, geopark, the Wolin Island.